

УДК 330.341

О. А. Стретович,

к. е. н., доцент,

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

УКРАЇНА: ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Метою статті є аналіз стану фінансування інноваційної діяльності в Україні за період 2000-2015 років. Для дослідження використані дані Державної служби статистики України. Аналіз проводився методом групування даних та побудови графіків. Проведене дослідження показує, що державна політика України щодо здійснення інноваційної діяльності є не стабільною і фрагментарною. Прийняті державні акти не підтверджуються фінансовими та іншими інструментами, які б дозволили вітчизняним підприємствам прискореними темпами проводити інноваційну політику. Забезпечення конкурентоспроможності українських товарів і технологій – це важлива проблема, вирішення якої пов'язане з вдосконаленням їх розробки, виготовлення, продажу та технічного обслуговування, тобто із здійсненням цілеспрямованої інноваційної діяльності. В такій ситуації керівництву нашої країни слід більше приділити уваги розробці законодавчої бази і створенню реальних фінансових інструментів форсованої допомоги підприємствам України в здійсненні інноваційної діяльності.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційна активність, джерела фінансування, внутрішні джерела, зовнішні джерела, грошові ресурси.

Постановка проблеми. В період інтенсивної глобалізації, світова економіка отримала дуже сильний розвиток. Підприємства України пропонують безліч товарів і послуг, які доповнюють та замінюють один одного. Передові логістичні схеми руху товарів посилюють конкуренцію на всьому світовому просторі. Взаємопроникнення товарів і послуг різних країн величезне.

Виходячи з економічної сутності конкуренції, головними пріоритетами товаровиробників в боротьбі за ринок є пошук можливостей покращення технології проектування, впровадження і виробництва товарів, оптимізація витрат на управління підприємством. Така діяльність власників та топ-менеджерів підприємств відображає їх інноваційну активність, яка напряду залежить від наявних джерел фінансування проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням здійснення інноваційної діяльності та її фінансування присвячені праці закордонних авторів: Л. Дж. Гітман [5], Д. Гарнер [3], а також вітчизняних авторів: В. Геєць [4], М. Кісіль [9], О. Витвицька [1], В. Скрипниченко [10], Б. Вишнівська [2] та ін.

Незважаючи на велику кількість публікацій та досліджень з даного питання, періодично виникає потреба в проведенні аналізу ситуації з фінансування інноваційної діяльності в Україні і за кордоном.

Мета статті. Метою даної статті є аналіз рівня фінансування інноваційної діяльності в Україні. З початком дії положення Угоди про асоціацію України з ЄС, щодо зони вільної торгівлі, (з 1 січня 2016 р.) постає питання конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг. Одним з непрямих індикаторів що характеризують конкурентоспроможність економіки держави є стан інноваційної діяльності на підприємствах України і особливо стан її фінансування.

Виклад основних результатів дослідження. Тільки на інноваційному шляху розвитку можливий підйом економіки. На долю нових знань, які відтворені в технологіях, обладнанні, продукції, в розвинутих країнах приходиться до 85% приросту валового внутрішнього продукту.

З метою досягнення конкурентних переваг і максимізації прибутку компаніям необхідно пропонувати споживачеві нові види товарів, послуг та технологій. Це можливо тільки в результаті активної інвестиційно – інноваційної діяльності. Для результативних дій в цьому напрямку підприємствам в першу чергу необхідні грошові ресурси. Вони можуть бути власні, комерційні та бюджетні.

Як показує практика, в умовах хронічної нехватки вільних коштів (прострочена заборгованість підприємств перед банками, за оцінками НБУ, на 13.11.2015 р. досягла 17% загального обсягу виданих банками кредитів [6]), топ-менеджмент компаній України намагається використовувати власні грошові ресурси на поточні витрати виробництва, під які в теперішні часи проблематично отримати банківські кредити або їх вартість є досить високою. На великі інноваційні проекти оптимальніше залучати кошти фінансових установ (внутрішніх та зовнішніх), а також «боротися» за бюджетне фінансування. Але поточна ситуація є протилежною [7].

Загальна сума витрат, яка була направлена на здійснення інноваційної діяльності в 2015 році становила 13,8 млрд грн (табл. 1).

Таблиця 1.

Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2000-2015 рр.

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
		млн. грн			
2000	1 757,1	1 399,3	7,7	133,1	217,0
2001	1 971,4	1 654,0	55,8	58,5	203,1
2002	3 013,8	2 141,8	45,5	264,1	562,4
2003	3 059,8	2 148,4	93,0	130,0	688,4
2004	4 534,6	3 501,5	63,4	112,4	857,3
2005	5 751,6	5 045,4	28,1	157,9	520,2
2006	6 160,0	5 211,4	114,4	176,2	658,0
2007	10 821,0	7 969,7	144,8	321,8	2 384,7
2008	11 994,2	7 264,0	336,9	115,4	4 277,9
2009	7 949,9	5 169,4	127,0	1 512,9	1 140,6
2010	8 045,5	4 775,2	87,0	2 411,4	771,9
2011	14 333,9	7 585,6	149,2	56,9	6 542,2
2012	11 480,6	7 335,9	224,3	994,8	2 925,6
2013	9 562,6	6 973,4	24,7	1 253,2	1 311,3
2014*	7 695,9	6 540,3	344,1	138,7	672,8
2015*	13 813,7	13 427,0	55,1	58,6	273,0

* дані без Криму та зони АТО

Джерело: Державна служба статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Із цієї суми 13,43 млрд грн, або 97,2 відсотки були власні кошти підприємств та компаній України, 55,1 млн грн (0,4 відсотки) кошти з державного бюджету. В попередні роки ситуація була аналогічною. Так за 2000-2015 рр. розмір фінансування інноваційної діяльності за власні кошти компаній коливався від 1,399 млрд грн до 13,43 млрд грн, тобто змінювався в 9,6 рази. Розмір фінансування інноваційної діяльності з державного бюджету коливався від 7,7 млн грн до 344,1 млн грн, або змінювався в 44,7 рази (табл. 2).

Із чотирьох представлених джерел фінансування за 16 років, мінімальна частка державного бюджету була меншою в 7,4 рази від мінімальної частки фінансування іноземними інвесторами і меншою в 26,4 рази від мінімальної частки фінансування з інших джерел. Максимальна частка за цей період була меншою відповідно у 7,0 і 19,0 рази.

Таблиця 2.

Максимальні та мінімальні абсолютні розміри та питома вага різних джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2000 – 2015 рр. *

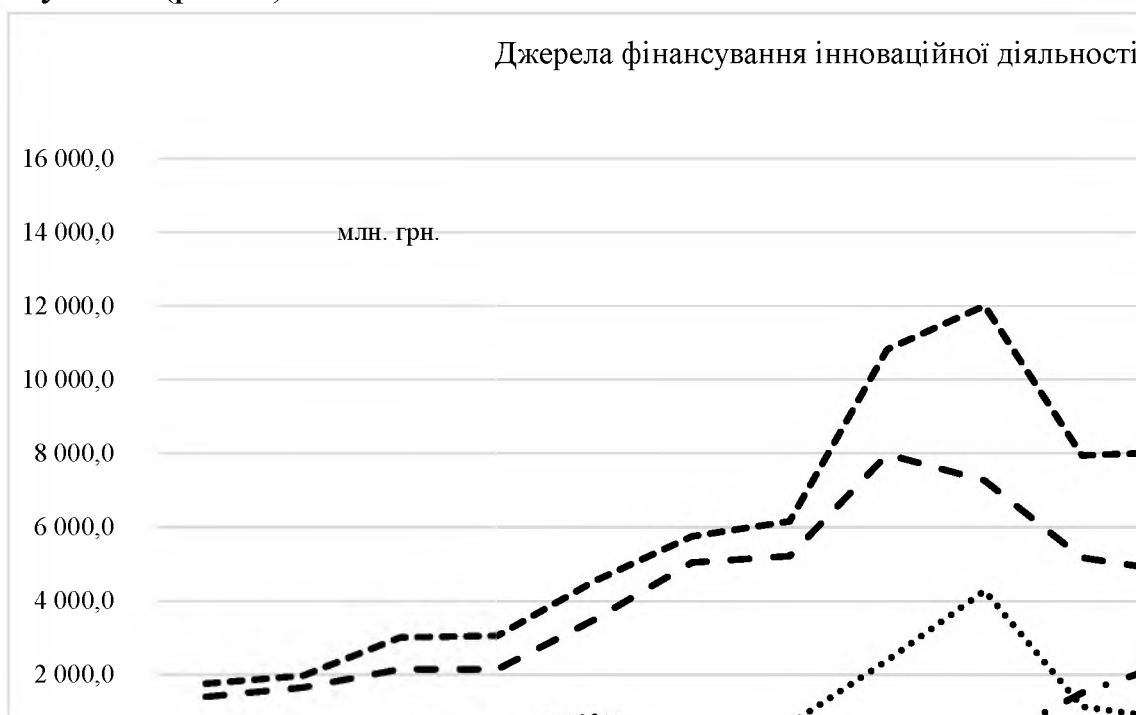
	Джерела фінансування:			
	власні	державний бюджет	іноземні інвестори	інші джерела
млн грн				
Максимум	13 427,0	344,1	2 411,4	6 542,2
Мінімум	1 399,3	7,7	56,9	203,1
проценти				
Максимум	97,2%	4,5%	30,0%	45,6%
Мінімум	52,9%	0,3%	0,4%	2,0%

* дані без Криму та зони АТО

Складено автором за даними Державної служби статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Найкраща ситуація з фінансуванням інноваційної діяльності була в 2008, 2011 і в 2015 роках. В ці періоди спостерігалось зростання фінансування з власних коштів і коштів інших джерел (рис. 1).

В 2015 році загальне фінансування інноваційної діяльності відбувалося на рівні 2011 року. Починаючи з 2011 року питома вага фінансування інноваційної діяльності з власних джерел постійно збільшується, а питома вага всіх інших джерел фінансування зменшується (рис. 2).

Складено автором за даними Державної служби статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Рис. 1. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2000-2015 рр.

Державне фінансування в Україні, як правило, надається на реалізацію інноваційних проектів, які відносяться до стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на 2011-2021 роки, передбачених статтею 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» прийнятого 8 вересня 2011 року N№3715-VI [8]. Такими напрямками є:

1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;

2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;

Складено автором за даними Державної служби статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Рис. 2. Питома вага різних джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2000-2015 рр.

3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;

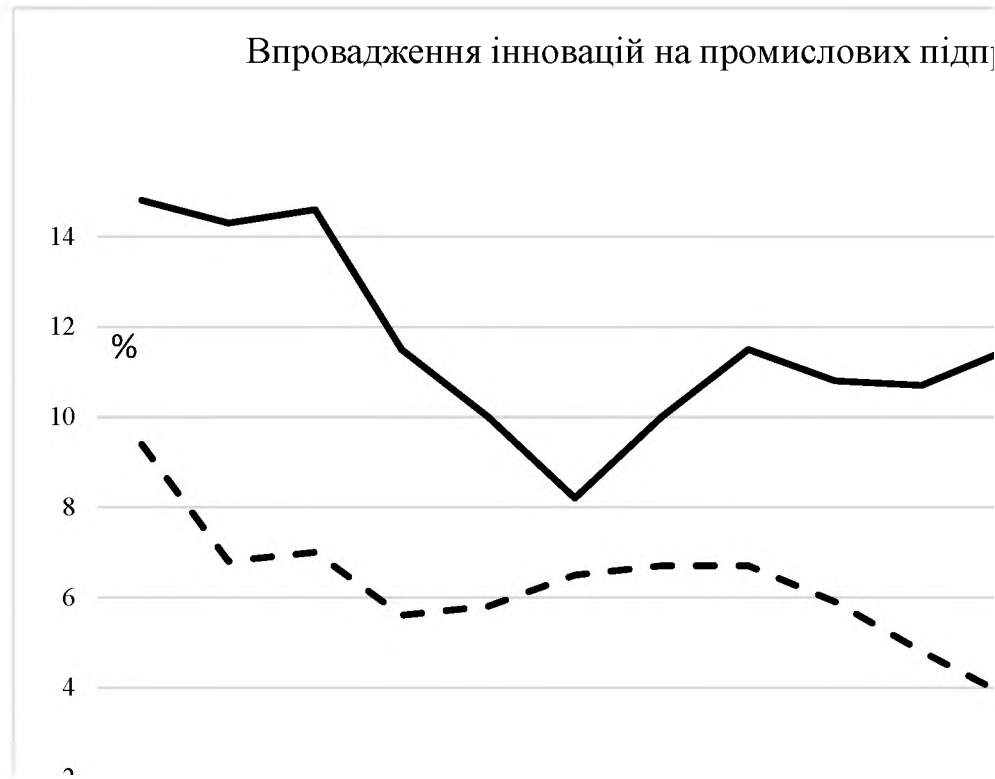
4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;

5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;

6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;

7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

Загальна сума фінансових ресурсів направлених на інноваційну діяльність в Україні мала тенденцію зростання з 2000 по 2008 рік, а потім почала зменшуватися з 2011 по 2014 рік. У 2015 році фінансування інноваційної діяльності суттєво зросло. Одночасно частка промислових підприємств, що впроваджували інновації зменшилась з 14,8 відсотка в 2000 році до 8,2 відсотка в 2005 році, а далі знову поступово зросла до 15,2 відсотки в 2015 році (рис. 3).

Складено автором за даними Державної служби статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Рис. 3. Впровадження інновацій на промислових підприємствах України

Прямої залежності між розміром суми фінансових інвестицій в інноваційну діяльність і часткою підприємств, які впроваджували інновації не було. Ще більш негативною за даний період є тенденція перманентного зниження питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції.

Висновки. Забезпечення конкурентоспроможності українських товарів і технологій – це важлива проблема, вирішення якої пов'язане з вдосконаленням їх розробки, виготовлення, продажу та технічного обслуговування, тобто із здійсненням цілеспрямованої інноваційної діяльності. Проведений аналіз показує, що державна політика України щодо здійснення інноваційної діяльності є не стабільною і

фрагментарною. Прийняті державні акти не підтверджуються фінансовими та іншими інструментами, які б дозволили вітчизняним підприємствам прискореними темпами проводити інноваційну політику.

Інтенсивність конкуренції визначається тим, як швидко переваги в прибутку губляться в результаті успішного відтворення інновацій конкурентам. В першу чергу це залежить від того, наскільки швидко конкуренти реагують на ривок вперед підприємства-піонера і наскільки динамічним є попит. В такій ситуації керівництву нашої країни слід більше приділити уваги розробці законодавчої бази і створенню реальних фінансових інструментів форсованої допомоги підприємствам України в здійсненні інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Витвицька О. Д. Інноваційний розвиток підприємств аграрного сектору: моногр. / О. Д. Витвицька. – К.: «Аграр Медіа Груп», 2012. – 407 с.
2. Вишнівська Б. В. Інноваційний розвиток України // Науковий вісник НУБіП України. – 2016. – Вип. 244. – С.183-191. – (Серія: "Економіка, аграрний менеджмент, бізнес")
3. Гарнер Д. Привлечение капитала / Дэниэл Гарнер, Роберт Оуэн, Роберт Конвей. – М. : Джон Уайли Энд Санз, 1995. – 464 с.
4. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України: моногр. / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Х.: Константа, 2006. – 272с.
5. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования / Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонк. – М.: Дело, 1997. – С. 780.
6. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» ЗУ N№3715-VI від 8 вересня 2011 року
8. Кісіль М. І. Інвестиційна та інноваційна складові доктрини аграрної політики України / М. І. Кісіль // Економіка АПК. – 2003. – №7. – С.82-87.
9. Скрипниченко В. А. Інноваційне забезпечення продовольчої безпеки в Україні і світі / В. А. Скрипниченко // АгроІнКом. – 2011. – №1-3. – С.23-28

А. А. Стретович,
к. э. н., доцент,
Национальный университет биоресурсов
и природопользования Украины

УКРАИНА: ФИНАНСИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. Целью статьи является анализ финансирования инновационной деятельности в Украине за период 2000-2015 годов. Для исследования использованы данные Государственной службы статистики Украины. Анализ проводился методом группировки данных и построения графиков. Проведенное исследование показывает, что государственная политика Украины относительно осуществления инновационной деятельности является нестабильной и фрагментарной. Принятые государственные акты не подтверждаются финансовыми и другими инструментами, которые бы позволили отечественным предприятиям ускоренными темпами проводить инновационную политику. Обеспечение конкурентоспособности украинских товаров и технологий – это важная проблема, решение которой связано с совершенствованием их разработки, изготовления, продажи и технического обслуживания, то есть с осуществлением целенаправленной инновационной деятельности. В такой ситуации руководству нашей страны следует больше уделить внимания разработке законодательной базы и созданию реальных финансовых инструментов форсированной помощи предприятиям Украины в осуществлении инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационная активность, источники финансирования, внутренние источники, внешние источники, денежные ресурсы.

O.A. Stretovych,
k. e. n., Associate Professor,
*National University of Life
Ukraine and Nature*

UKRAINE: FINANCING INNOVATION

Abstract. The aim of the article is to analyze the financing of innovative activity in Ukraine for the period 2000-2015. For the study used data from the State Statistics Service of Ukraine. The analysis was carried out using data grouping and charting. The study shows that the state policy of Ukraine on the implementation of innovative activity is unstable and fragmented. Adopted state acts are not supported by financial and other instruments that would allow domestic enterprises to rapidly carry out innovative policies. Ensuring the competitiveness of Ukrainian goods and technologies – this is an important problem, the solution of which is associated with the improvement of their development, manufacture, sale and maintenance, ie the implementation of purposeful innovation. In this situation, the leadership of our country should pay more attention to the development of the legal framework and the creation of real financial assistance forced the enterprises of Ukraine in the implementation of innovation.

Key words: innovation, innovative activity, sources of funding, internal sources, external sources, monetary resources.